

Biologisk mangfold på Lillegården, en "hukommelseholme"

av **Kaare Aagaard og
Sunniva Margrethe Due Aagaard**

De grønne områdene rundt husene på Lillegården på Singsaker har tradisjonelt hatt to funksjoner; som landbruksområder og som kultiverte hageområder. Åker, eng og beitemark har vært dominerende arealutnyttelse fram til 1911.

Store hageanlegg har preget nærområdene, fra midten av 1800-tallet i form av en hage i engelsk stil; buete hageganger og vekslende mellom åpne områder og vegetasjon i ulike former. Rester av dette hageanlegget finnes fremdeles på bysiden av hovedbygningen, ja, også nedover mot Duelunden i form av store trær som har overlevd tomteutskillelser og husbygning. Blant disse trærne finner vi innførte treslag som var vanlige å plante i engelske hager rundt i hele landet på 1800-tallet. At familien som bodde her på denne tiden hadde vært i England i lengre perioder og også vedlikeholdt kontakten med sine venner derfra, understreker inntrykket. De større trærne og hageformen på Lillegården er nå regulert til "hensynssone bevaring kulturmiljø".

I forbindelse med reguleringen foreslo vi at også begrepet biologisk mangfold

skulle brukes, men det falt utenfor de aktuelle hjemler for denne type regulering. Vi tror imidlertid at dette vil bli mer aktuelt med årene, begrepet "biofil by" er på vei inn i vestlig kultur som en presisering av verdi av vegetasjon og dyreliv i de såkalte grønne byene. Grøntområdene på Lillegården får dermed en tredje og ny funksjon; som et "kildeområde" for biologisk mangfold i

Den største av platanlønnene, muligens plantet på slutten av 1800-tallet. Ringve museum har et på samme størrelse. Alle foto: Kaare Aagaard.

Tuntreet er en ask. På et bilde fra 1942 er det et ungt tre, og det finnes ikke på de eldste fotografiene.

et nabolag med mye grønt, men med stadig mindre plass for litt større trær og "ruderatmark", dvs. litt villnis, kvisthauger og "kaldkompost".

På Lillegården har vi registrert ville arter av dyr og planter og hagevekster gjennom de siste 40 årene. De store trærne er som nevnt vernet; de skal bare felles når det er nødvendig av sikkerhetsmessige hensyn. Dette gjelder særlig et dusin trær vestlig i hageområdet ned mot byen som artene plantanlønn, alm, spisslønn, ask og hestekastanje; alle rester av hageanlegget.

Olav Hogstad skrev i 2008 om fugler i Strinda på 1950-tallet. Han omtaler mest de store, åpne "snaustrinda-områ-

Hestekastanje omgitt av sibirblåstjerne, en nykommer som sprer seg sterkt. Nede til venstre for stammen av hestekastanjen står lysfellen som har lokket til seg over hundre arter av natt-sommerfugler.

dene" og viser endringer som har foregått i løpet av en lang mannsalder. Botaniker Eli Fremstad skrev i 2009 om "ugress" i Strinda gjennom tre århundre. Tilsvarende endringer har nok også foregått i de mer småbakkete områdene ned mot Nidelva før disse områdene for over hundre år siden ble "by". Fremdeles kan vi finne spor av den opprinnelige faunaen og floraen i det som i landskapsøkologisk sammenheng har blitt kalt "hukommelseholmer", dvs. mindre om-

råder som blir liggende igjen i sterkt endrete områder som store åkrer, eller, i dette tilfelle, bymessig bebyggelse.

Av pattedyr har vi ikke mange arter som er fastboende. Husmus, vånd og brunrotte er sjelden velkomne, og slik er det også her. En større fastboende art i mange år var grevling, en hel familie med opp mot tre unger bodde under låven i flere år før denne ble restaurert og fikk en lukket kjeller. Pinnsvin forsvant for noen tiår siden, og snømus og ekorn er meget sjeldne gjester. Elg og rådyr er også uvanlige så langt inn i byen.

Fuglelivet er mer mangfoldig; mer enn tjue arter hekker, men ikke alle hvert år. Mest tallrik er gråtrost, en art med liten status hos oss, men eksotisk for besøkende fra kontinentet.

Fuglearter som hekker på Lillegården:

- kjøttmeis, blåmeis, løvmeis, spettmeis
- bokfink, grønnefink, gråspurv, pilfink
- gråtrost, rødvingetrost, stær
- linerle, svarthvit fluesnapper, grå fluesnapper
- skjære, kråke, ringdue, (tyrkerdue)
- rødstrupe, løvsanger, munk, hagesanger
- tårnseiler

Tap av de fugleartene som var knyttet til jordbruket har skjedd for lenge siden, svaler, spover og larker finnes ikke her i dag. Stær og gråspurv holder stand, og

Tyrkisk snøkløkke har varslet vårens komme på sørenden av hovedbygningen for minst tre generasjoner av beboere.

trosteartene har nok vært her i lang tid. Av de "nye" artene som Hogstad nevner, er det særlig turteldue og pilfink som har vært hyppige, turteldue har imidlertid forsvunnet og blitt erstattet av ringdue. I tillegg har spettmeis kommet inn som fast hekkefugl de siste årene.

Insektlivet på de rundt fem målene som Lillegården dekker, overrasker mange, mer enn 100 sommerfuglarter, mest "nattsvermere", er registrert. De fleste av disse artene er rester fra det gamle kulturlandskapet og overlever på denne "hukommelseholmen" så lenge det finnes plantearter her som tilfredsstillt larvenes mer eller mindre spesifikke krav til førplanter. Antallet sommerfuglarter indikerer at det også finnes flere hundre arter biller og et tusentall av arter med tovinger og parasittveps. Uten disse artene ville frukttrær og bærbusker ikke bli bestøvet, hagene ville samle opp mye dødt biologisk materiale som ikke ville blitt nedbrutt og resirkulert, og fug-

lene ville ikke kunne fått frem ungekull. Alt dette som nå foregår i et nabolag hvor Duedalen og områdene rundt, et grøntområde med parker og hagelandskap, gjør at det på Lillegården kan produseres flere fugleunger enn i mange tilsvarende skogteiger.

Av planter og trær finner man først og fremst et stort mangfold av de vanlige artene i hagene i området. Av de mer lett identifiserbare karplantene er det nå registrert i underkant av 200 arter, hvor av halvparten er å regne som ville eller forvillete arter. Eli Fremstad nevner i sin artikkel innplantede arter som hagenøkkelblom, rødhyll, platanlønn, men også typiske "ugress" som tunbalderbrå, skvallerkål og vanlige gress som engreverumpe, hundegress og timotei.

Om man ser på de artene som ofte ble listet i forbindelse med typiske engelske

I flere høster på det siste tiåret er admiralsommerfuglen blitt en tallrik gjest. En mer innfødt blomsterflue står i "landingskø" bak den litt slitte sommerfuglen.

hager sør i Norge, begrenser nok klimaet i Trondheim, samt hageinteressene, mangfoldet. Men platanlønn, gullregn, sibirertbusk, samt kanskje mer nyplantede kaprifol og spirea forekommer. Vi har i senere tid plantet inn klematis. Løvemunn og ringblomster er vanlige anueller som plantes ut hvert år også i dag. Opphavet til andre kuriositeter som tyrkisk snøklokke, orientveronica, plommer av en helt annen sort og smak enn de som man finner i butikken, samt syrin med doble blomster, er ukjent. Så gjenstår det vel bare å spekulere om det er restene av arter som var i sin tid vanlige i hagene i området, eller om noen tidligere beboere tok de med hjem etter en lengre reise til Storbritannia eller på kontinentet.

Kilder

Essen, Madeleine von. 2009. *Park og hager til nytte og behag*. H. Aschehoug & Co, Oslo 256 s

Fremstad, Eli. 2009. Ugress i Strinda, den gang da. S: 51 -57 i *Årbok for Strinda historielag*.

Hogstad, Olav. 2008. Fugler i Strindaområdet for 50 - 60 år siden og i dag. S: 90 - 104 i *Årbok for Strinda historielag*.

Kaare Aagaard f. 1947. Førsteamanuensis ved NTNU, Vitenskapsmuseet. Har arbeidet med bevaringsbiologi siden 1971 ved museene i Trondheim og Tromsø, var seniorforsker ved NINA i 15 år hvor han bl.a. ledet et byøkologisk prosjekt. Bodd på Lillegården siden 1969.